

Misschien is dit een mutatie, hetgeen pas bij zorgvuldige controle zal blijken. Van een eventuele beschrijving zie ik voorlopig af, totdat de albinistische vormen beschreven zijn.

Litteratuur:

- van Boven, J. 1942: Nieuwe vindplaatsen van *Claviger longicornis* Müll. Natuurh. Maandblad jrg. 31, nr. 11, p. 104—105.
 Maidl, Fr. 1933: Die Lebensgewohnheiten und Instinkte der Staatenbildenden Insekten. Wien 1933, pag. 436 en vlgd.
 Stäcker, A. 1940: Tijdschrift van Entomologie, pag. XXX-XXXI.
 Stäcker, A. 1940: Determineertabel voor de werksterkaste der Nederlandsche mieren. Natuurh. Maandblad, jrg. 33.
 Wasmann, E. 1913: *Lasius emarginatus* Ol. eine Kartonnestbauende Ameise. Biolog. Centralblatt, Bd 33, S. 264-266.

*) Voor uitvoeriger gegevens over dit interessant kevertje en de klassieke proeven van Schmitz, verwijzen we naar ons vroeger artikel (1942).

EIGENAARDIGE NESTENBOUW BIJ WESPEN

door

R. GEURTS (Echt).

Het afgelopen jaar 1948 was een echt wespjaar, waarschijnlijk tengevolge van de voor insecten zo gunstige zomer 1947. Het aantal nesten dat we op een betrekkelijk klein gebied konden observeren was dan ook zeer groot.

De zo gevreesde *Vespa crabro*, de hoornaar, of zoals men in Midden-Limburg zegt, de peerdsmöspel, peërdsmösjel of vuur(r)ooster nestelde zoals gewoonlijk op zolders en schuren, aan of om balken. Zo hing er een bijzonder groot nest (± 5 dm in diam.) te Aasterberg-Echt onder de nokbalk van de zolder, waar het jaar tevoren eenzelfde nest was gemaakt.

V. crabro bouwt ook graag in gaten van bomen. Te Dieteren zat een nest in een holle wilg en te Echt-Ophoven in de stam van een appelboom. Minder bekend is dat de hoornaar ook zijn nest ophangt aan boomtakken. In de kweekschooltuin te Echt, hing er een ter grootte van een voetbal in een vlierstruik, te Hingen-Echt en te Linne in een perenboom.

Het is te begrijpen dat bij een onbeschat

nest de raten omgeven zijn door een mantel, die naargelang het gebruikte materiaal, gekauwd hout, van grijs tot bruingeel gekleurd is.

Hoe verklaart men echter de mantel van nesten in bijenkorven?

We zagen er te Slek-Echt en te Ohé en Laak. Op de bijtentoonstelling te Pey van dit jaar, trok een dergelijk korfnest zeer de aandacht. De hele korf was tot onder volgebouwd met raten, die omgeven waren door een uit verschillende lagen bestaande mantel ondanks de dikke beschermende omhulling van de strooien korfwand. Er wordt wel eens gezegd: „Hebben dieren verstand?” De bouwwijze van dit nest dwingt tot een ontkennend antwoord.

De drie grondnesten die we zagen, te Koningsbosch-Echt van *Vespa germanica* en te Lilbosch-Echt van *Vespa vulgaris*, hadden alle een gave mantel, waarvan wel het voornaamste doel zal zijn: bescherming tegen water en vocht.

Een zeer opvallende afwijking vertoonde een *crabro*-nest, dat we aantroffen op de Wolfsberg te Pey-Echt. Om een dubbele reden.

Vooreerst door de ligging: de raten hingen niet horizontaal, maar stonden verticaal. We vonden dit nest in Augustus in een helling begroeid met struikhei, eikenhakhout en vliegennetjes. Een gedeelte van het nest pulde uit de grond. Het was de ingang; bij de geringste beweging van onze kant verscheen een wachter. Hielden we ons stil, dan verdween deze na enkele minuten. Té dicht durfden we het nest niet naderen, maar we besloten het in het najaar uit te halen. Toen we enkele dagen na de eerste vorstperiode in November met een schopje, heel voorzichtig het nest openden kwam de verrassende ontdekking. Het bleek dat dit langwerpige van vorm was, ongeveer 15 cm. lang, het lag bijna horizontaal; de hoogte was 1 dm. In deze ruimte stonden de raten vier in getal, verticaal, met de cel-openingen naar voren gekeerd. De achterste raat had de afmeting van een gewone beginraat en bestond uit ± 15 cellen, die alle leeg waren. Alle raten waren op de bekende wijze met elkaar verbonden, de achterste had bovendien nog het oorspronkelijke aanzetstukje. Was de koningin nu in het voorjaar het nest begonnen tegen de zoldering van het holletje en had het nest daarna losgelaten zodat het verticaal kwam te staan, of was zij terstond achterin en verticaal

beginnen te bouwen? Deze puzzle was niet op te lossen.

Een tweede bijzonderheid was dat dit nest in afwijking met andere grondnesten geen mantel bezat. Alleen lag op de voorste raten een klein stukje mantel, ter grootte van een zwanenmossel. Het bestond uit verschillende lagen en stak een eindje buiten de grond. Mid-denin bevond zich het vlieggat, dat ongeveer bij de derde raat uitkwam. We kregen het idee, dat het in hoofdzaak moest dienen voor beveiliging van de toegang tegen het van de helling afvloeiende regenwater en het aflopend zand.

Is nu deze wijze van nestaanleg een aanpassing aan de milieu-omstandigheden of komt het bij hol-insecten meer voor? (We waren niet in de gelegenheid het nest in de wilgen- of appelbomen te zien). Het verschijnsel is merkwaardig genoeg om er in het komende jaar aandacht aan te schenken.

Een ander merkwaardig nest bouwde *Vespa media*, de middelste wesp te Beek (L.). Op het kerkhof aldaar begon *Vespa media* te metselen tegen een stenen kruis, precies boven het hoofd van het Corpus Christi. Het werd verder voltooid om het hoofd heen, maar zo, dat het gelaat vrij bleef. Dit is een zeer eigenaardige manier van bouwen bij de middelste wesp, die zoals bekend is b.v. een tak van een struik of boom in een heg uitkiest om er zijn kunstig nest aan op te hangen. We zagen ze tenminste nooit anders.

Hoe de raten van genoemd nest stonden en gevormd waren, hebben we helaas niet gezien, maar ze moeten wel heel erg van de gewone afgeweken hebben.

BOEKAANKONDIGING.

In de bekende Heemschutserie verscheen van de hand van Dr. L. van Luttervelt een zeer gedocumenteerde en lezenswaardige beschrijving van de kastelen en herenhuizen in de „Stichtse Lustwaranda”. De schrijver heeft de goede gedachte gehad om hierin niet enkel de architectonische ontwikkeling na te gaan van de vele monumentale gebouwen, waaraan het Sticht rijk is, maar ook een historisch verantwoord inzicht te geven van de aanleg van bossen en parken in deze streek. Zodoende vormt dit werk een welkome aanvulling op de „Nederlandse tuinen

en buitenplaatsen” dat van de hand van J. T. P. Bijlhouwer als deel 18 reeds eerder door de Heemschutserie werd uitgegeven.

Tegelijkertijd verschenen in deze serie beschrijvingen van de steden Antwerpen (door Amand de Lattin) en Deventer (door G. L. Lugard). De teksten worden met talrijke reproducties en afbeeldingen geïllustreerd.

Onder de titel „Marjolein” is een contactblad verschenen van de Natuurbeschermingswacht Z.O. Limburg (secr. P. Jongen, Streperstraat 51, Schaesberg) waarin overzicht der werkzaamheden, verslagen en mededelingen, benevens toekomstplannen betreffende de natuurwacht.

Bij de uitgeverij P. N. van Kampen en Zoon te Amsterdam verscheen een kloek en rijk geïllustreerde uitgave onder de titel: „Limburg, Land en Mensen”. De schrijver, W. L. Leclercq, die Limburger is van geboorte, doch lang genoeg in Holland heeft gewoond om van zijn onderwerp afstand te kunnen nemen, is erin geslaagd een vlot leesbaar overzicht te geven van de caracteristica van Limburg en zijn bevolking. In een levendige verhaaltoneel schildert hij de historische ontwikkeling van ons gewest, typeert vervolgens de Limburgse bevolking in haar zeden en gebruiken, haar taal en kunstuitingen, om daarna de landschappelijke schoonheid van ons gewest en de rijkdom zijner kerkelijke en profane bouwwerken te beschrijven. Al behoeft men het niet in details met de schrijver eens te zijn, de wijze waarop hij de verschillende facetten van Limburgs land en volk heeft belicht en vooral de geslaagde determinering van het landschap maakt deze uitgave tot een dankbaar begroete aanwinst. Is het zo juist genoemde werk samenvattend van aard, in zijn „Reisboek”, dat bij dezelfde uitgever het licht zag, toont Leclercq zich een voortreffelijke gids. Vanaf de Mookerhei tot Vaals toe doorkruist hij het Limburgse land en al wat zich onderweg aan belangwekkends voordoet in veld of bos, dorp of stad, weet hij door een historische toelichting of een oude legende tot leven te wekken.

Dit reisboek steekt ver uit boven hetgeen wij op dit gebied gewend zijn; ieder, die dit boek ter hand neemt, zal Limburg beter leren kennen en meer leren liefhebben.